

14.4.2016

יוסי שיין • עליית השוליים

השור המעורני

בארה"ב כולם מדברים על התסכול והכעס של הבוחרים, על הכמיהה העמוקה למ"נהיגות שתלטל את המערכות הפוליטיות. גם לאירופאים נמאס מהסטטוס-קוו: תחושות בלבול וחוסר שהתגברו לאחר גל הפיגועים האחרון, הפכו את האיחוד האירופי לאוטופיה פוסט-לאומית המתמודדת עם מרידה רבתי נגד הליברליזם הרב-תרבותי.

למרות שהמערכה היא עדיין החוק ביותה, החזון המערבי איננו ברור דיו ותחושת השבר היא כר פעולה מצוין לגיוס הקצוות. בציבור ובמדיה שולטות קריאות תיגר פופוליסטיות נגד הפוליטיקה והפוליטיקאים, נגד המערכת הקפיטליסטית ובעד מנהיגות "מהפכנית". כך הגרירו את עצמם ברני סנדרס ובצ'ו רה אחרת דונלד טראמפ.

מנהיגי תנועות לאומיות ו"אבות מייסדים" בדמוקרטיה הופכים בדרך כלל לחלק מהפנתיאון הלאומי וזוכים להערצה לאחר מותם. אך במצבים "נורמליים" פוליטיקאים זקוקים ל"תפוקות" מוצלחות כדי לבסס את מורשתם. אנשים המטיילים את יהבם על ראשי מדינות בזמן משבר ומלחמה, ימהרו להיטיל בהם דופי ורפף ואף להרחיקם אם כשלו מדינית וכלכלית. הנשיא ג'ורג' בוש הבן וראש ממשלת בריטניה טוני בלייר היו בשיאם לאחר פיגועי 11 בספטמבר, אך הכשל בעיראק ובאפ"גניסטן (ובמקרה של בוש גם הקריסה הכלכלית ב-2008) הפכו למשל את בלייר מפוליטיקאי נערץ ל"דמות הפוליטית השנואה ביותר" בבריטניה, כפי שדיווח סקר של ה-BBC. בוש הבן פשוט נדחק לשוליים.

המשבר הכלכלי המתמשך גרם לכך שהשכר החציוני הריאלי של עובד אמריקאי ממוצע ב-2015 הפך נמוך מזה של עובד אמריקאי ב-1975. מצב העובדים החלשים גרוע הרבה יותר. בארה"ב נכרת פסימיות גדולה בקרב רוב הצעירים, הסבורים שמצבם יהיה רע יותר ממצב הוריהם. בעידן שבו אמריקה סובלת כלכלית וחברתית, ומבולבלת ושסועה פוליטית, עולה קרנם של מועמדים שבזמנים "נורמליים" לא היו זוכים לתהודה.

חתן פרס נובל לכלכלה, פרופ' פול קרוגמן, ליברל מובהק, טוען שהמדיניות הכלכלית של סנדרס משולה לרפואת וודו, והתקפותיו על הבנקים ממשרות קסטרופה כלכלית. על הפוליזם של טראמפ כבר נכתבו תילי תילים. גם בבריטניה, שם ראש הממשלה קמרון מבטא את שפיות המרכז, סקרים מהש"בוע שעבר הצביעו על כך שמנהיגי הלייבור ההזוי קורביין תופס תאוצה. בצרפת, מרין לה'פן, מנהיגת החזית הלאומית הימנית, היא מועמדת ריאליסטית בבחירות הבאות לנשיאות.

מאז שלהי המאה ה-18 מנהיגים אינם עוד בני אלים, ותהליך הדמוקרטיזציה פוגע בדמויות מופת פוליטיות. רוזוולט, צ'רצ'יל ודה-גול היו מנהיגי דמוקרטיה שזכו להערצה בעקבות מלחמה. הנשיאים אייזנהאואר, קנדי ורייגן, כמו גם תאצ'ר הבריטית, צמחו מתוך המאבק נגד הקומוניזם וסוף המלחמה הקרה. קלינטון נבחר פעמיים בתקופת תעוה הגלובליזציה. אך כיום סובל העולם המערבי מחוסר איוון אידיאולוגי. בעידן אובמה המערב חסר הגדרת מטרות ברורה, כלפי חוץ וכלפי פנים.

בלייר כתב לאחרונה כי דמויות כמו קורביין, סנדרס וטראמפ מתאימות "לאגדת אליס בארץ הפלאות" ולא לפוליטיקה. "בעידן פוליטי שבו קיים פער גדול בין המציאות והפנטזיה", הוסיף בלייר, "שכל ישר והיגיון בריא הופכים למטרה, ראיות הופכות לנתונים מסיחי דעת, והאפקט הרגשי שולט בכיפה". התסכול מוביל לרצון לזעזע את המערכות ולהרגיש טוב, אך מהפכנות חסרת אחריות טומנת בחובה הרס ממש.

בלייר, כוכב שנות ה-90, נחשב היום לדמות מגונה. גם הקלינטונים נתפסים חסרי מעוף. אנו נמצאים בפרשת דרכים מסוכנת של היעדר מנהיגות. אובמה מסיים את כהונתו כנשיא חיוור, והמרוץ המזורז לבית הלבן הוא סימפטום לעומק המשבר במערב. ■

יוסי דהאן • "עץ הכסף" מי קוטף את הפירות?

פעילי סביבה מארגון "מגמה ירוקה" הפריעו אתמול לנאומו של ראש הממשלה בנימין נתניהו בוועידת הנגב. הם מחו נגד תוכנית הממשלה להקים חמישה יישובים חדשים בנגב. נתניהו ענה להם בזעם: "איך אתם חושבים שמייצרים מקור מות עבודה? אתם חושבים שלממשלה יש עץ של כסף שאפשר לקטוף ולקטוף?"

הבחירה דווקא בדימוי "עץ הכסף" בעימות עם המפגינים לא משרתת את נתניהו. מעיון בדו"ח מבקר המדינה לפני כמה חודשים על התנהגות לא תקינה והוצאות חריגות של מעון ראש הממשלה על מזון, ניקיון, תחזוקה ואיפור עולה כי מי שסבור שאפשר לקטוף ולקטוף מעץ הכסף הציבורי הם לא דווקא פעילי הסביבה.

נתניהו הוסיף ואמר בוועידה: "אנחנו משקיעים מיליארדים בנגב". כיוון שהוא, כמו כל פוליטיקאי ישראלי, נוהג להצהיר תכופות על דאגתו העזה לפריפריה, וכיוון שמאחוריו שנים רבות של נשיאה באחריות למדיניות הכלכלית בישראל, הן כראש ממשלה והן כשר האוצר, שווה לבחון מה קרה בפריפריה בתקופות כהונתו. מחקר שערך בנק ישראל לפני שנתיים מלמד על התרחבות משמעותית של הפער הכלכלי בין תושבי הדרום והצפון לבין תושבי המרכז. לפי המחקר, בעשור האחרון ניכרת גם מגמה של עזיבת הפריפריה לטובת המרכז. בבנק ישראל מייחסים את התרחבות הפער הכלכלי למדיניות הממשלה, שציימצמה החל משנת 2003 את מספר היישובים בפריפריה שנהגים מהטבות מס. שר האוצר שביטל את הטבות המס ליישובי הפריפריה היה נתניהו.

כדי להבין מי קוטף את פירותיו של עץ הכסף, צריך להסתכל על סדר העדיפויות של הממשלה. לפי נתוני "מרכז אדוה", בש"ני העשורים שבין 1991 ל-2012, ההשתתפות הממשלתית הגבוהה ביותר בחישוב לנפש נרשמה בהתנהלויות. ב-2012 היא עמדה שם על 2,695 שקל לשנה לתושב בממוצע, בהשוואה ל-2,277 שקל ביישובים הערביים ו-1,892 בעיירות הפיתוח.

מחקר של "מרכז מאקרו לכלכלה מדינית" מצביע על אפליה שיטתית בהקצאת תקציבי החינוך: מדינת ישראל משקיעה בתלמיד בהתנהלות מבודדת כ-13 אלף שקל בשנה, כמעט פי שניים

מאשר בתלמידי הפריפריה. הונחה זו של יישובי הפריפריה באה לידי ביטוי גם בניתוח תוצאות מבחני המיצ"ב שהתפרסמו הש"בוע וחשפו את התרחבות הפערים בהישגים הלימודיים בין תלמידי המרכז לתלמידי הפריפריה. כך, למשל, בעוד שבתל-אביב, רעננה ורמת-גן נרשמה עלייה שיטתית בהישגי התלמידים, בבאר-שבע, ירוחם ובית-שאן ניכרת ירידה עקבית בהישגים.

הקמת חמישה יישובים חדשים בנגב מעבירה מסר לאוכלוסייה הוותיקה שהיא נחותה, שאין טעם להשקיע בה ושהדרך היחידה לפתח את האזור היא לייבא אוכלוסייה חדשה ואיכותית יותר

ובחזרה לפעילי הסביבה שמחו על החלטת הממשלה להקים חמישה יישובים חדשים בנגב. טיעון מרכזי של שר השיכון יואב גלנט, יו"ם המהלך, להקמת יישובים אלה הוא פיתוח וחיוק היישובים הקיימים בנגב. אלא שמה שהנגב זקוק לו אינו הקמת יישובים חדשים אלא עיבוי וחיוק היישובים הקיימים (גם הערביים). כפי שמצביעה ד"ר נורית אלפסי, ראשת המגמה לתכנון ערים באוניברסיטת בן-גוריון, הקמת יחידת דיור ביישוב חדש יקרה הרבה יותר מאשר בניית יחידת דיור ביישוב קיים. כלומר הקמת יישובים חדשים משמעותה שוב הפניית כספי ציבור לטובת מעטים (התושבים ביישובים החדשים) על חשבון רבים (תושבים ביישובים הקיימים).

יתרה מכך, יישובים חדשים אלה ימשכו אליהם את האוכלוסייה החזקה מהיישובים הקיימים, ויחלישו אותם עוד יותר. צעד כזה מעביר מסר לאוכלוסייה הוותיקה שהיא נחותה, שאין טעם להשקיע בה ושהדרך היחידה לפתח את האזור היא לייבא אוכלוסייה חדשה איכותית יותר, שתתגורר ותחיה ביישובים נפרדים.

עוד החלטה של מי שמקפיד בהתמדה להעביר את פירות "עץ הכסף" לשכבות המבוססות ולבני בריתו האידיאולוגיים. ■

יונתן יבין • להיטי חדרי החקירות

יש את זה בפחות סקסי?

בלי. כעת טוענים פרקליטיו שעקב מצבו הבריאותי "אירועים שלמים נמחקו מזיכרונו", שזה כבר ממש מזכיר את הפרק ההוא מ"שולת" או "אלאס" שבו, אה, שכחתי. פרקים שלמים נמחקו מזיכרוני.

ועוד לא דיברנו על מי שלכאורה (כל המדינה הזו לכאורה) משלב בין אימפריית נדל"ן לחשד לשחיתות, הלא הוא האסיר לשעבר ושר הפנים בהווה, אריה דרעי. הלה הצהיר כחוק, ערב הבחירות, שבבעלותו דירה יחידה בירושלים, אך בדיקת חרשות 10 העלתה שהוא ומשפחתו מחזיקים בתשעה נכסי נדל"ן נוספים, בהם החווילה שכבר יצא שמה לתהילה במושב ספסופה. איך זה ייתכן? אולי דרעי שכח "בתים שלמים" כמו בן-אליעזר, ואולי חשב שגם הנכסים האלה "שקופים".

עוד מקורביו של זה שותקים בחקירה ובאים מקורביו של זה, והפעם: יו"ר המחנה הציוני, יצחק הרצוג. וכבר חיככנו ידיים בתאונות מכורים לסדרות, שהרי סוף כל סוף גם מפלגת הגבנ"צ (סליחה, המחנ"צ, זכרתי משהו ששמים בסנדוויץ') תהיה מפלגה ככל המפלגות, עם שחיתות אמיתית! גם אותנו ייקחו ברצינות, עלצו בכיירה, כי איך נגיע לשלטון בלי שחיתות? ציפנו לאקשן, סקס, שקרים ושוחה. ומה קיבלנו? דוקומנטרי מתיש בקופרודו קציה אירופאית. טוב, מערכניקים.

אם הבנתי נכון לפני שאיברתי את הכרתי מרוב שעמום, חברה להשמת עובדים סיעודיים (יש את זה בפחות סקסי?) העבירה 40 אלף שקל למקורב של הרצוג, כנגד קבלה (כן, יש את זה בפחות סקסי), שיצר בכסף קמפיין שלילי נגד שלי יחימוביץ', יריבת ה"צוג בפריימרי. או משהו. המאשימים טוענים שהכסף שולם כנגד טובות הנאה שהרצוג לכאורה העניק, כשר הרווחה, לחברות הסיעוד (ואף בפחות סקסי מזה). כך או כך: פיהוק גדול. במחנ"צ, מתברר, השחיתות היא שחיתות כמו שהנהגה היא הנהגה. ■

תככים, מזימות, כסף, שקרים ונדל"ן, מלכודות חקירה מתוחכמות, עדים שחוזרים בהם ולפעמים נעלמים – ויד הרמיון עוד נטויה (כל עוד זרועו של החוק מכופפת). הבה נודה על האמת: יוצרי הטלוויזיה הם סתם חבורה של בכינים שמתלוננים על המחסור ב"סוגה עילית". כי

תראו: המסך שלנו מלא דרמה משובחת, "שחיתות בצמרת" שמה. והקצב, איזה קצב. עוד לא נרגענו מכניסתו לכלא של ראש ממשלה (אלוהים איררים, זה באמת קרה לנו?), וכבר התפוצצה פרשת ענבל אור, שלפי מהירות הפקעת נכסיה תישאר בגמר כתיבת שורות אלה עם גרב בודד שגם בו יהיה חור עם שלושה בעלים שונים. אם להסתמך על קצב החלפת גרסאותיה היציגות, נדמה שהפתגם "לבנות מגדלים באוויר" ישב בסבלנות והמתין לגברת כמו יום ערמומי שאורב לחלקת קרקע נחשקת.

בינתיים הופיע בתפקיד אורח השר לשעבר בנימין בן-אליעזר, בשירו החדש "אני לא זוכר". מזל שמישהו כן זוכר (התקשורת העוינת). ובכן: הנ"ל נאשם בקבלת שוחד, הלבנת הון, מרמה והפרת אמונים, ולקינחו: עבירות מס, כי איך אפשר

תככים, מזימות, כסף, שקרים ונדל"ן, מלכודות חקירה מתוחכמות, עדים שחוזרים בהם ולפעמים נעלמים. נודה על האמת: המסך שלנו מלא דרמה משובחת, שחיתות בצמרת שמה

